

Freud ja piilotajunta

Osmo Tammisalo

Vastoin varsin yleistä käsitystä Sigmund Freud ei keksinyt ”tiedostumatonta” tai ”piilotajuntaa”. Hän ei myöskään antanut kunniaa edeltäjilleen, jotka olivat kuvailleet tiedostumattomia prosesseja tai kehittäneet niitä koskevia teorioita.

Tiedostamattoman ja alitajunnan käsitteellä on pitkä historia. Filosofit, kirjailijat sekä ihmismielestä kiinnostuneet luonnontieteilijät – myös monet fyysikot – kuvailivat ja tutkivat tiedostamattomien prosessien vaikutuksia jo kauan ennen Freudia (mm. Montaigne, Descartes, Wordsworth, Coleridge, Nietzsche, Mesmer, Helmholtz). Esimerkiksi Gottfried Wilhelm Leibniz nimesi eri tietoisuuden tasoja, ja Arthur Schopenhauerin mielestä tiedostamattomat voimat ohjasivat melkein kaikkea ihmisen toimintaa. Klassinen ja edelleen ylittämätön teos alitajunnan historiasta on Henri Ellenbergerin *The Discovery of the Unconscious* vuodelta 1970.

Teoksesta käy ilmi, että 1800-luvun loppupuolella huomiot tiedostamattomasta kuuluvat myös psykiatrien vakiokalustoon. Erilaisia psykoterapeuttisia hoitojakini oli tarjolla. Etenkin ranskalainen Pierre Janet kuvaili tiedosta-

mattomia prosesseja täysin samaan tapaan kuin Freud joitakin vuosia myöhemmin. Janet jopa käytti antamistaan hoidoista termiä ”psykologinen analyysi”.

Psykiatrian historia on kuitenkin unohtanut Janetin ja varsinkin sen, että Sigmund Freud käytännössä varasti Janetin ideat. Janet totesi tämän itsekkin jo vuonna 1893 nähtyään Freudin ja Breuerin yhteisartikkelin hysterian hoidosta: ”Olen iloinen nähdessäni että vanhat löydökseni on vastikään vahvistettu kahden saksalaisen toimesta, Freudin ja Breuerin.” Tähän on tosin todettava, että sekä Freud että Janet – muiden fantisointiensä ohella – näkivät onnistuneita hoitoja siellä, missä niitä ei selvästikään ollut. Joka tapauksessa Markus Långin väite siitä, että ”Freud ilmaisi auliisti velkansa aikaisemmillemme tutkijoille” ei tässä kohdin pidä paikkaansa. (Freudin muista paheista voi lukea *Skeptikko* 3/2006 -lehdessä.)

Psykologi Frank Tallis (2002) kirjoittaa Freudin ja Janetin suhteen kehittymisestä seuraavasti: ”Jo alusta lähtien Freud oli tietoinen Janetin etuoikeutetusta asemasta. Mutta koska puntarissa oli jälkimaailma, Freud aina tilaisuuden tullen johti harhaan ja vääristeli Janetin ajatuksia

töissään. Väsymättömästi Freud hyökkäsi Janetia vastaan ja syytti häntä jopa antisemitismista”. Tarinan loppu ei anna hyvää kuvaa psykoanalyysin perustajasta. Vuonna 1937 Janet oli käymässä Wienissä ja pyysi saada tavata Freudin. Molemmat olivat vanhoja miehiä, mutta vain toinen oli saavuttanut tunnustetun aseman tiedostamattoman keksijänä. Freud kieltäytyi tapaamasta Janetia. Tallisin sanoin: psykologia unohti Newtoninsa.

KIRJALLISUUTTA

Ellenberger, H. (1970): *The Discovery of the Unconscious – The history and evolution of dynamic psychiatry*. Basic Books. New York.

Tallis, F. (2002): *Hidden Minds – A history of the unconscious*. Profile Books. Lontoo.

Kirjoittaja on tietokirjailija ja elintarviketieteiden maisteri.